

fjølmiðlar, tíðindafundur, móttøkur, bókamessur heimasíður bókacaféir tíðarrit, ummæli, umrøður heiðurslønir og viðurkenningar lýsingar

Hesi hugtøk gera seg galdandi uttan mun til, hvønn bókamarknað, vit tosa um. Hetta eru nakrar grundvallartreytir, tú mást ganga undir, skalt tú hava ein bókamarknað, sum skal ja, um ikki ganga væl, so bera seg.

Hvat siga tøluni?

Sambært einari lítlari kanning eg gjørdi fyri tveimum árum síðan høvdu tveir føroyskir bókahandlar í 2004 ein ársúmsætning upp á uml. 16 milliónir kr., og 8 av teimum størstu útgevarunum høvdu tilsamans ein ársúmsætning upp á uml. 13,5 mill. kr.

Við tí vaksandi nøgdini av innfluttum pappiri til bókaprent, samstundis sum færri og færri bókur verða prentaðar uttanlands, kunnu vit staðfesta, at føroyski bókamarknaðurin í veruleikanum ger sítt til at halda samfelagshjólini gangandi. Tí tøluni vísa, at vaksandi bókaútgávan tey síðstu 25 árini t.d. hevur skapað arbeiðspláss fleiri staðni í samfelagnum.

Við slíkum tølum í hondini átti tað ikki at verið so torført, at víst okkara játtandi myndugleikum á, hvussu vit eitt nú kunnu gera, skulu vit fáa okkum ein almennan bókmentapolitikk:

1. Vísast kann á, at fagur-bókmentalar útgávur tey seinastu árini ikki eru vaksnar í sama mun sum aðrar útgávur,
2. at fleiri av útgevarunum framvegis seta seg í stóra persónliga skuld,
3. at tað frá almennari føroyskari síðu verður so gott sum einki gjørt til tess at fáa góðar føroyskar bókmentir út á útlendska bókamarknaðin,
4. at føroysk bókaframleiðsla í dag er eitt gott íkast til handils- og vinnulívið,
5. og at við tí skattatrýsti vit hava í Føroyum í dag, koma nógvir av pengunum sum stava frá bókamarknaðinum, aftur í landskassan, og tí kundi

stuðulintil føroyskar bókmentir verið nógv størri.

Støðan á bókamarknaðinum beint nú

Nøkur dømi:

Fyrstuttumer H.N. Jacobsens bókahandil uppsjein- aður, Bókasølan í SMS hevur eisini fingið ein umgang. Báðir bókahandlarnir eru seinastu árin eisini farnir út á netið við vørunum.

Í mai í ár hátíðarhelt Føroyaprent saman- leggingina við Dimma- lætting-bókaprent, har øll tey vitjandi fingur tvey endurprentað yrkingasøvn og eina spildurnýggja plakati í hondina, um tey lögdu í.

Nú um dagarnar hátíðarhelt Bókadeild Føroya Lærarafelags 50 ára føðingardag sín ikki bara við kransakøku og hvítvíni, men sanniliga eisini við bókaútgávu um forlagið, bókaframsýning av øllum teimum yvir 1000 útgávuunum, tey hava staðið fyri, og almennum tiltøkum í fleiri dagar við m.a. útlenskum og føroyskum høvundum.

Bókamiðsølan, sum leingi hevur verið krumtappurin á føroyska bókamarknaðinum, er í ár umskipað og flutt í nýggj, stór og nógv betri héli.

Nýggj bókmentarlig tíðarrit eru komin út, eitt í fjør og eitt annað í ár.

Bókasøvnini hava fingið nýggjar bókasavns- telduskipanir.

Skúlabókagrunnurin er nú á veg út á Google.

Og føroysk forlagsfólk eru farin at ferðast á bókamessur í Frankfurt, Bologna, Keypmannahavn og aðrastaðni.

Alt hetta var neyvan gjørt, var støðan á økinum ikki hampuliga góð. Men tað er mangt sum týðir upp á, at støðan aðrastaðni á okkara bókamarknaði framvegis er grundað á idealismu í alt ov stóran mun. Eg hugsar í hesum sambandi fyrst og fremst um tey, sum skriva og týða. Men eisini tey, sum prýða

og sum leggja bókurnar til rættis og sum geva tær út. Teirra arbeiðskor líkjast í mongum færum ikki teimum, starvsfelagarnir í grannalondunum arbeiða undir. Eg haldi, á hesum øki hevur tað almenna Føroyar nógv eftir at læra. Her haltar heilt alvorliga við hugburðinum hjá almenna myndugleikanum, tí t.d.:

- Vit hava ein Mentanar- grunn, sum figgjarliga skríður í skræðuni.
- Vit hava eina bókasavns- lóg, sum vit ikki klára at halda, tí myndugleikin vil ikki gjalda.
- Vit hava fingið ein Tjóð- pall, sum hvørki hevur tjóð ella pall.

Tá ið vit í 1996 skrivaðu landsstýrismanninum eitt mentanarálit – *Avmarkaður marknaður* – varð skotið upp at samlaða játtanini til Mentanargrunnin varð hækkað úr 1.8 mill. upp í 15 mill. kr. eftir trimum árum, tá mundu vit verið etin. Játtanin er í dag, 10 ár seinni, komin upp á 4.5 mill. kr. So her er ómetaliga langt eftir á mál.

Tá ið vit fyri fimm árum síðan fingur eina nýggja bókasavnslóg, varð sagt, at skuldi hon haldast mátti játtanin hækka einar 6 – 7 milliónir tey næstu árin. Henda játtanin stendur í stað. Her er eisini ómetaliga langt eftir á mál. Hevði tann almenni myndugleikin syrgt fyri, at løtingslógir og figgjar- løtingslógir fylgdust, hevði kanska ikki verið neyðugt við einum Pisaáliti.

Vit hava ongan mentanar- politikk, sum er verður at reypa av, men landið er fult av mentanarligum slátarum, sum vit øll kunnu vera erpin av. Tað er støðan.

Nærlesur tú umhvørvið, so kanst tú altíð finna staklutir, tú kanst finnast at, og seta fram ynski um bata. Tú kanst vera samdur og ósamdur um hendingar og útgávur, um heiðurslønir og stuðulsskipanir. Men øll henda umrøða er við at skapa marknaðin. Tí soleiðis er arbeiðslagið í dag. Tað, at Carl Jóhan Jensen trínur fram og sjálvur sigur, at hansara bók er tann besta føroyska skaldsøgan í 40 ár, tað skapar umrøðu og er við at seta ‘futt’ í bókamarknaðin. Tað, at Jústines Ejdesgaard trínur fram og sigur at Mentanargrunnurin skal

takast av, tí at *hann* ikki fær stuðul úr honum, gevur eisini umrøðu. Viðhvørt er tað næstan eitt feitt, um vøran nyttar nakað ella ikki. Tað eru altíð nøkur, sum eru forvitin og sum vilja kanna málini sjálv. Í hesum færinum annaðhvørt við at keypa bókurnar, ella við at læna tær. Umrøða er alfa og omega, tá ið tað snýr seg um ein marknað av hesum slag.

Staðfesting og spurningur.

Til síðst fari eg at varpa eina staðfesting og ein spurning fram:

Ómetaliga nógv er broytt á føroyska bókamarknaðinum, síðan Sverre Patursson av sínum eitingum lat gera ein bókalista í 1905, sum hann kallaði *Færøyskt bokatal. Eller ei lista yver alle bøker paa færøyskt maal og nokre framande um Færøyarne* (Oslo, 1905).

Í dag verður nógv tosað um elektroniskar miðlar, útvarp, sjónvarp og teldur, og sagt verður viðhvørt, at bókin hevur ongan kjans í hesum selskapinum. Samstundis hava ongantið so nógv fólk á allari jørðini verið før fyri at lesa og skriva.

Vit kunnu í 2006 bara staðfesta, at hóast alt tosið hesi seinni árin um bókadeyða øðrumegin og framkomna teldutøkni hinumegin, so eru ongantið prentaðar fleiri bókur og dagbløð enn júst nú á døgum.

Positivt má tað eisini sigast at vera fyri føroyska bókamarknaðin, at tveir ungir listamenn sum Sunleif Rasmussen og Dánial Hoydal við íblástri frá gamla meistaranum, Willi- ami Heinesen, og dyggum stuðli frá Atlantic petroleum, seta sær fyri at blása nýtt lív í eina 50 ára gamla søgu, sum higartil hevur verið týdd til fleiri tungumál eitt nú hebraiskt.

Við bara *einari* bók um SEV, men fimm bókum um torv í ársins bókaframsýning, haldi eg, hóast alt ikki, at bókafolk skulu óttast, eg haldi at vit kunnu bara gleðast og *siggja ljóst uppá framtíðina*.

– At vit so bara fingur opera og onga olju á hesum sinni – ger kanska minni.

Prátið um bókamarknaðin er framvegis sprellumvandi og alneyðugt.